

BUITEN

24^E JAARGANG N°. 14

ZATERDAG 5 APRIL 1930

Foto C. J. Steenbergh

BEUKENLAAN TUSSEN WAARDENBURG EN NEERIJNEN

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

JASPER VELLACOT, FILANTROOP, DOOR WILLIAM J. LOCKE (7)	BLZ. 158
EEN AMERIKAANSCH STAD (GEÏLL.), DOOR G. H. KNAP	BLZ. 160—161
RUMINA, DOOR W. H. BOON	BLZ. 161
HOE KWAM FAUST OP HET SLOT WAARDENBURG (GEÏLL.), DOOR J. D. H. VAN UDEN	BLZ. 157, 162—164
ZUID-AFRIKAANSCH KAFFERTYPEN. OUTA ANDRIES (MET TEEKENINGEN VAN A. M. LUYT), DOOR PHITA KAMPFRAATH-MALIEPAARD	BLZ. 164—166
HET DUITSCHE WIJNMUSEUM TE TRIER (GEÏLL.), DOOR DR. ZILLIG	BLZ. 166—167
KURK, DOOR G.	BLZ. 167
TORQUATO TASSO. UIT HET POOLSCHE, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKY (8)	BLZ. 168
LANDHUIS ZANDBERGEN BIJ HUIS TER HEIDE (ILL.)	BLZ. 168

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's.

Nieuw verschenen nummers 25 ets., oudere 50 ets.

Jasper Vellacot, filantroop

7)

DOOR WILLIAM J. LOCKE

JASPER kon nooit goed de gedachtesprongen van zijn jongen vriend volgen. Maar hij gaf hem de gevraagde inlichtingen en vertelde hem dat Cadby woedend was geweest, omdat hij naar Canterbury gereisd was waar men hem een eerste folio-editie van Shakespeare had aangeboden, terwijl het hem bleek, dat het slechts een nadruk van 1887 was.

„Maar waarom iemand een eerste folio begeert, als hij voor enkele shillings een behoorlijke complete Shakespeare kan koopen, is mij een raadsel”, zei Jasper.

Zoo praatten zij verder. Bunny bestelde koffie en kummel. Hij stak een sigaret op, Jasper rookte zijn pijp. Zij waren nu de eenige bezoekers in het restaurant. Het meisje achter de toonbank, dat een tijd lang naar Bunny en zijn vriend had zitten kijken, sprong nu van haar krukje af en kwam naar hen toe.

„Goeden avond, Bon Ami”, zei ze, toen zij bij de tafel stond. „Ik hoop, dat je diner goed was”.

„Uitstekend”, zei Jasper, voor zijn gastheer antwoordend. „Ik heb het heelemaal aan Mr. Tredgold overgelaten en hij heeft mij weelderig onthaald”.

„Dat is goed”, zei het meisje, „want wij doen niet veel aan purper en fijn linnen in het Hôtel Bomboni”.

„U leest den Bijbel”, zei Jasper, die plezier had in het vlugge antwoord.

„Ik lees alle goede litteratuur, die ik kan machtig worden, zelfs Bon Ami's gedichten”.

Zij had het vreemdste denkbare accent. Zij sprak op de

Napolitaansche zangerige manier. Het laatste zei ze niet sarkastisch, het klonk eer als een zachte streeling.

„Dit is Miss Vittoria Antonelli”, zei Bunny bij wijze van introductie.

Vittoria stak Jasper een fijne, bruine hand toe.

„Het is een heele gebeurtenis als Bon Ami een vriend meebrengt”, zei ze. „Meestal zit hij daar”, zij wees op een tafeltje vlak bij de toonbank, „als een kluizenaar”.

Terwijl ze daar zoo stond, beschenen door het licht, zag Jasper dat zij buitengewoon mooi was. Olijfkleurige huid, waaronder het roode bloed schemerde; heerlijke, glanzende bruin-zwarte oogen; prachtig haar; volle lippen; fijne en toch gevulde gestalte. Er lag trots in haar houding. Jasper dacht aan Bunny's woorden van zoeven: „De vurige man en de vurige vrouw”. Hier was een prachtig paar, met al het goddelijke vuur en de heerlijkheid der jeugd.

De jonge Juno nam afscheid. Zij moest gaan avondeten.

„Hoe noemt ze je?” vroeg Jasper.

„Ze vindt 't aardig om een woordspeling te maken op mijn naam Bonamy”, zei Bunny.

„O, nu begrijp ik 't”, zei Jasper.

„Het is merkwaardig hoe zij zich heeft weten te ontwikkelen”, zei Bunny, een nieuwe sigaret opstekend.

„Een heel mooi meisje”, zei Jasper.

„Zij is zoo uit een schilderij van Andrea del Sarto gestapt”, zei Bunny.

Daar Jasper maar een flauw begrip had van dien schilder, knikte hij slechts. Hij keek op zijn horloge. Het was half tien.

„Ik moet naar de Kamer”, zei hij. „Heb je lust mee te gaan? Een armenwet-kwestie. Misschien spreek ik nog.”

Bunny excuseerde zich. Voorloopig wou hij niets hooren van cijfers en feiten en in hogere regionen verwijlen.

„Loop dan een eindje mee”, zei Jasper.

Maar Bunny zei, dat hij liever een tijdje bleef zitten, om na te denken over zijn tooneelstuk. Jasper glimlachte en stond op. Bunny hielp hem in zijn jas en bracht hem tot de deur.

„Goeden nacht, mijn jongen”, zei Jasper en stak hem de hand toe. „Je hebt me een heerlijken maaltijd en een prettigen avond bezorgd en nu — pluk de rozen als ze bloeien — maar pas op de doorns”.

ZESDE HOOFDSTUK

Lady Alicia was een dier vrouwen, die als Diana het voorhoofd van den slaper van Latmos zouden kussen, maar wier hart niet sneller kon kloppen voor den ontwaakten man. Zoowel voor Jasper als voor Bunny voelde zij een sentimenteete vriendschap; meer niet.

Op een avond in Mei had Jasper haar een boodschap gestuurd, dat hij in de Kamer zijn amendement zou verdedigen. Zij ging naar het gebouw, gekleed voor een avondpartij. Of zij er heen zou gaan, hing van allerlei dingen af. Zij hoopte en vreesde. Zou hij overtuigen? Zou hij het er goed af brengen? Zoo niet, dan zou zij den balsem van den troost op zijn wonden leggen. Zij glimlachte toen zij zichzelf als zijn heele meesteres zag.

Zij kwam in de Kamer toen het diner-uur ten einde liep. Het duurde nog anderhalf uur voor Jasper's amendement aan de orde was. Hij begon langzaam, aarzelend en Lady Alicia voelde hoe haar keel werd dichtgeknepen. Maar naarmate hij er meer „in” kwam, sprak hij krachtiger, richtte zijn gestalte zich op, werd zijn stem voller en klankrijker. Hij voelde het diep. Het wetsvoorstel dat hij verdedigde, zou den weg banen voor een van zijn eigen filantropische plannen. Lady Alicia zat als onder een betoovering, waaruit zij eerst ontwaakte door de toejuichingen aan het eind van zijn speech.

Toen stond de Minister op om kritiek te oefenen op het amendement. En ten slotte moest Jasper genoeg nemen met de belofte, dat binnenkort de wet zou worden aangevuld met een bepaling, die tegemoet kwam aan zijn verlangen.

Dit tamme slot stelde Lady Alicia teleur. Ze zei het hem toen hij haar aan den ingang der voor de dames bestemde Galerij ontmoette.

„Dacht u, dat ik de Regeering omver zou werpen?” vroeg hij lachend. „Wat zouden mijn kiezers daar wel van gezegd hebben? Neen, ik ben al heel blij, dat ik die belofte van ze los kreeg. Ik was eerst bang, dat het op niets zou uitloopen”.

„Ik niet”, zeide Lady Alicia, „tenminste niet, toen u er eenmaal „in” was. U wordt een persoonlijkheid daar waar al de handles der groote machinekamer binnen uw bereik zijn. Het moet heerlijk zijn”.

„Vergeet u niet, dat er nog zeshonderd negen-en-zestig anderen zijn, die diezelfde handles willen pakken”, zei hij „en dat er niet zoo heel veel van zijn”.

„O, maar u bent een der uitverkorenen”.

„Zulk een lof uit uw mond — alleen — zou voor een man voldoende zijn om zich tot het uiterste in te spannen om te overwinnen”.

„Meent u dat?”

„Of ik het meen? Volkomen!”

„Wat lief van u, dit te zeggen. Ik zal het mij altijd blijven herinneren”.

„Als ik uw vriendschap heb verworven”, zei hij, „heb ik het hoogste bereikt”.

Hij liep met haar mee de trap af en bracht haar naar haar auto.

Jasper zelf liep naar huis. Zijn hart was vol. Lady Alicia had gelijk gehad. Hij kon en zou nog veel tot stand brengen. En om haar te winnen, zou hij het hellevuur durven trotseeren. Waarom dan niet het vuur van zijn geweten? Met zijn gaven en rijkdom kon hij alles bereiken, zelfs een adellijken titel. En als hij haar dan vroeg zijn vrouw te worden en sprak van zijn laaiende liefde, zouden die vriendelijke oogen hem zeker niet weigeren.

Zoo peinzend liep hij door zonder op zijn weg te letten en zijn beenen brachten hem naar Old Compton Street en voorbij het hôtel Bomboni. Door de open deur zag hij de leege zaal en Bunny, die dicht bij de toonbank zat met zijn oogen gericht, niet op zijn bord, maar op het gelaat van Vittoria Antonelli. Beiden zagen er uit, alsof zij gelukkig waren. Jasper lachte en liep verder.

Dien nacht sliep hij weinig.

Toen Cadby 's morgens het verslag in de Times las, zei hij: „Ik ben blij, dat je zooveel sukses hebt gehad. Van nu af staan alle wegen voor je open”.

„Geloof je dat eerlijk, Tom?”

„Je kunt bereiken wat je wilt”, zei Cadby.

Er volgde een korte stilte. Toen zei Jasper plotseling: „Wat dunkt je van Lady Alicia Harden?”

„De onsterfelijke heeft als steeds het juiste antwoord gegeven: „Zij is een vrouw en kan dus het hof worden gemaakt; zij is een vrouw en kan dus gewonnen worden”.

„Vind je me dwaas, Tom?”

„Mijn beste vriend”, zei Cadby en drukte hem de hand, „je verdient alle zegen die een mensch ten deel kan vallen”.

Even later gingen zij naar de bibliotheek om hun dagelijksch werk te hervatten.

„Iemand om u te spreken, mijnheer”, zei een dienstmeisje, toen Jasper binnenkwam. „Zijn naam is Burke”.

„Komt hij volgens afspraak?”

„Dat weet ik niet, mijnheer”.

„Weet jij er iets van, Cadby?”

„Ja. Een der menschenlijke wrakken, die Kelly uit San Francisco heeft gestuurd”.

„Laat hem binnenkomen”, zei Jasper.

De meid kwam binnen. Jasper zat met zijn gezicht naar de deur, Cadby met zijn rug erheen.

„Mr. Burke, mijnheer”.

Achter haar stond een man, met een ruigen, zwarten baard en waterige oogen. Hij had een vreemdsoortig rond litteken op een wang. Hij bleef op den drempel met zijn pet in de handen staan draaien.

Cadby keerde zich verstoord om. „Niet hier”, riep hij kwaad. „Breng hem in de wachtkamer, daar zal Mr. Vellacot bij hem komen. Waarom neem je toch geen knecht, Jasper, in plaats van die domme meiden? Hallo! wat is er aan de hand?”

Jasper was doodsbleek. Hij wees naar de deur.

„De man!” zei hij schor. „De man!”

„Welke man?”

„DE man. De man dien je kent — hierheen gekomen om op te eischen wat hem toebehoort. De echte Jasper Vellacot”.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Op dien lang geleden dag toen de mijnningenieur hem gezien had op de groote rijkdommen, die onder zijn voeten lagen, was het Jasper alsof hij er gek van zou worden. Een heirleger van onbekende gestalten verbrak met beschuldigende stemmen de groote stilte, die hem omgaf.

Tot nu toe had de onvruchtbaarheid van het land hem een straf geleverd voor zijn misdrijf. Immers, hoewel hij als

de wettige eigenaar stond ingeschreven, wist hij dat het land zijn schandelijke erfenis van een doode was. Want twee jaren tevoren had hij een doode achtergelaten in een houthakkersloods in de bosschen en had hij de papieren van den man en enkele shillings meegenomen. Wat 's mans antecedenten waren, wist hij niet. In de drie dagen, die zij samen hadden doorgebracht, had hij vernomen, dat de man een even eenzame zwerver was als hijzelf. Hij wist zijn naam zelfs niet. Zoolang zij samen waren geweest, hadden zij elkaar „maat” genoemd. Maar de dokumenten en brieven droegen alle den naam van „Jasper Vellacot” en zoo had de overlevende zich sinds dien tijd „Jasper Vellacot” genoemd.

Zijn vader had hij nooit gekend: zijn moeder stierf kort na zijn geboorte. Toen was een harde jeugd gevolgd tot hij door een ouden predikant en zijn vrouw in hun huis werd opgenomen. Daar leerde hij de waarde van goedheid, liefderijkheid en menschlievendheid kennen. Ook ontving hij in dien tijd een uitstekende opvoeding en leerde hij de goede omgangsvormen. Na den dood der oude menschen moest hij zijn zwerfend leven hervatten en het was op een dier zwerftochten, op zoek naar werk, dat hij den man ontmoette, die stierf. En uit de zakken van dien doode kwam zijn groote rijkdom.

Eens op een dag, toen hij en Cadby van Adelaide naar Brisbane reisden, moest hun trein even stilstaan op een klein station. Een trein uit de tegenovergestelde richting stopte naast de hunne. Uit een der portierraampjes keek het gezicht van den man, dien hij voor dood in het woud had achtergelaten. Hij herkende het aan het vreemde, cirkelvormige litteken. Dadelijk daarop rolden de treinen weg en verdween de man voor altijd uit zijn gezicht.

De schok was te groot geweest. Jasper werd ziek. Toen hij genezen was, zette hij dadelijk alles in het werk om den man terug te vinden; doch al zijn pogingen waren vergeefs. Toen besloot hij zijn rijkdom te wijden aan het heil der menscheid en deed dit met zooveel liefde en toewijding, dat de naam van Jasper Vellacot, de millionaire, wereldvermaard werd.

„Laat ik alleen met hem spreken”, zei Cadby. „Ik kan beter de eerste stappen voor een regeling treffen”.

„Regeling?” herhaalde Jasper. „Iedere cent is van hem. Tot de kleeren, die wij dragen. Laat hem hier binnenkomen. Ik zal hem dadelijk te woord staan.”

„Denk aan de gevolgen, Jasper!” riep Cadby uit.

„Doe wat ik je zeg”, zei Jasper. „Jij kunt er bij blijven als getuige”.

Even later bracht Cadby den zwerver naar binnen en voegde zich daarna bij Jasper.

Jasper keek den man scherp en onderzoekend aan. De man liet zijn pet vallen, raapte hem weer op en keek met waterige oogen van den een naar den ander. Hij sprak geen woord. Jasper scheen het toe, alsof hij zijn leven lang naar dit gezicht gezocht had. Dit was Jasper Vellacot, de neef van Lady Alicia Harden — dat ongelukkige, bleke, onwaardige schepsel. De man had heel kleine handen. Hij herinnerde zich hoe klein de handen waren, die hij over de borst had gekruist.

„Welnu”, zei Jasper ten slotte. „Vertel me wat u verlangt”.

„Ik word gestuurd door dien mijnheer in San Francisco” antwoordde de man. „Hier is zijn brief, mijnheer. Hij zei me, dat u mij zoudt vooruit helpen. Het gaat me al jaren lang niet goed”.

„Is dat al wat u verlangt?” vroeg Jasper op denzelfden toon.

„Het eenige, dat ik verlang, is, om weer een kans te krijgen, mijnheer”.

Jasper was stom van verbazing. Was het mogelijk, dat de man hem niet herkende? Het was ongelooflijk. Maar noch uit het gezicht, noch uit den klank, noch uit de woorden van den man bleek eenig teken van herkenning.

„Men had mij gezegd, dat als ik mij bij u presenteerde, u mij aan een baantje zou helpen”, zei de man.

„O ja, dat komt in orde”, zei Jasper verbluft.

Cadby nam vlug het schrijven aan.

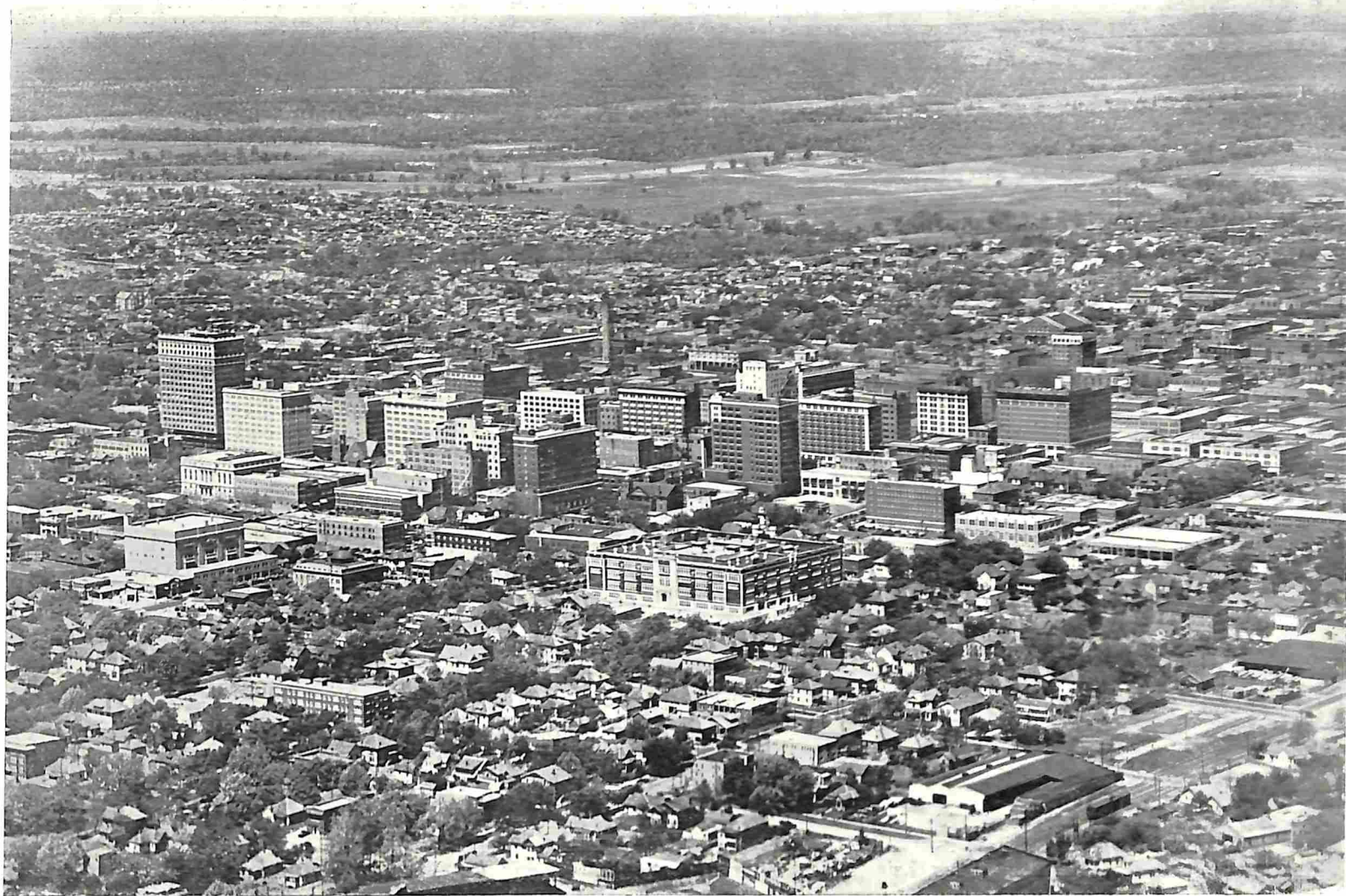
„Goed, dat is van Kelly. Best in orde. Is dat uw eigen naam — Burke?” vroeg hij langs zijn neus weg.

„Ja, mijnheer. Dat is mijn naam. Henry Burke”.

„Hebt u nooit een anderen gehad?”

„Niet voor zoover ik weet”.

(Wordt vervolgd)

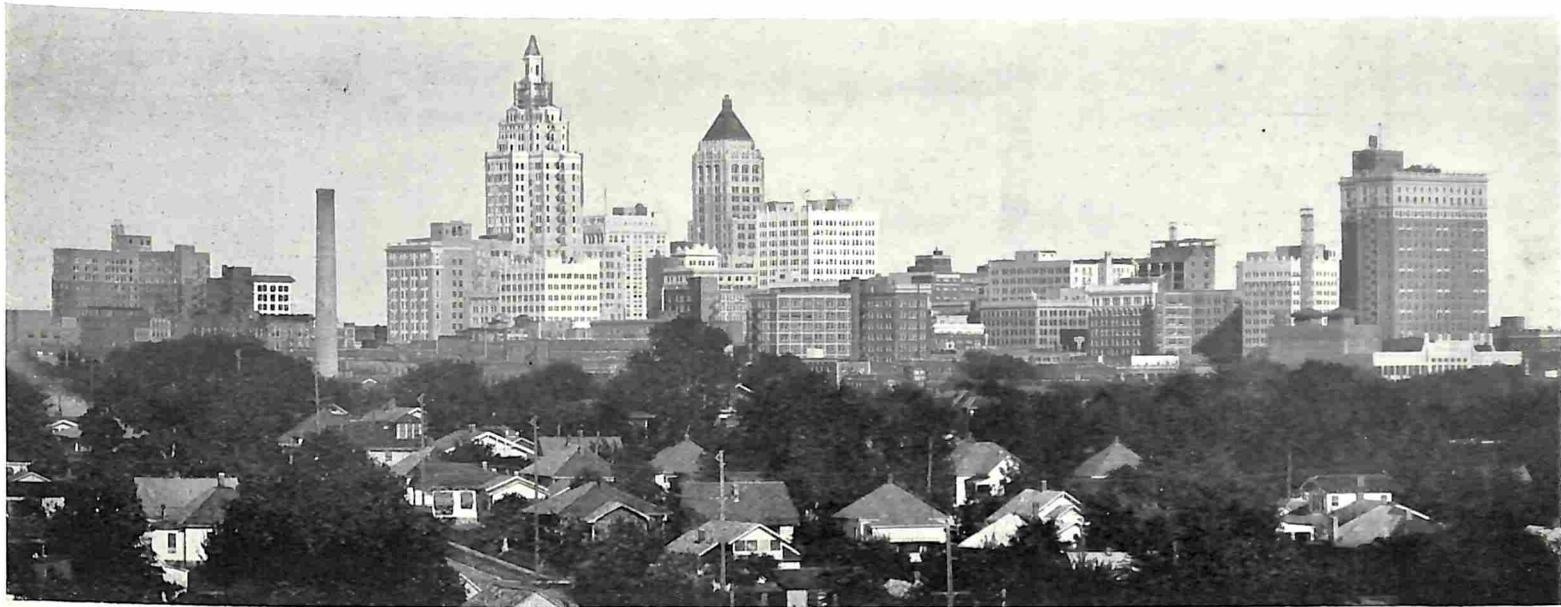

PANORAMA VAN TULSA, DE PETROLEUMHOOFDSTAD VAN DE GEHEELE WERELD

EEN AMERIKAANSCH E STAD

UIT de twaalfde verdieping van het Mayo hotel — 18 etages, 600 kamers — ziet gij over al de lager liggende huizen van Tulsa; over den kring van bungalows die tien jaar, ja zelfs vijf jaar geleden, nog de hoogste punten van deze jonge stad vormden; over de golvende heuvels van de jachtvelden der Osage indianen, den rijksten stam van Amerika, die telken jare miljoenen dollars uit hun bezit aan petroleumvelden ontvangen. ☼ Aan de zuidzijde stroomt traag de Arkansas rivier; verder op rijzen de boortorens uit den grond omhoog; en hier en daar staan toefjes petroleum-tanks, als vaalgrijze bloemen in een donker heideveld. ☼ Tulsa, de petroleumhoofdstad van de geheele wereld, ruim 400 mijl ten Zuid-Westen van St. Louis, heeft nu ongeveer 170.000 inwoners. Iets meer dan een plaats als Utrecht. Nog geen tien jaar geleden waren het er echter nog maar 70.000. En wanneer men ziet hoe lang een stad als Amsterdam er over gedaan heeft, haar inwonertal met 100.000 te vermeerderen, dan begrijpt men de beteekenis van dit gebeuren, van een verdubbeling van het aantal inwoners in 8 jaar tijds. ☼ Alles in Tulsa is nieuw; nieuwer dan in een Europeesche stad van zooveel inwoners. Vooral ook wijl men in Amerika meer met de toekomst dan met verleden of heden rekening houdt. Hier in ons land wordt een uitbreiding, een wegenaanleg, of het bouwen van een groot gebouw, overdacht, wanneer de behoefte er aan zich geruimen tijd voelbaar heeft gemaakt. In de Unie echter loopt men op de behoefte vooruit. En het aanwezig zijn van kantoorgebouwen van 20 verdiepingen, van twee vliegvelden en van nog zooveel meer, doet de behoefte er aan ontstaan. Zooals tenslotte ook elk nieuw artikel een nieuwe behoefte kan scheppen. ☼ Het grootste deel van Tulsa bestaat uit lage bungalows, eensgezins woningen, van steen, hout en „stucco” opgetrokken. En wanneer gij gezien hebt, hoe in het Oosten der Vereenigde Staten, waar Europeesche invloeden zich sterk doen gevoelen, in den bouwstijl der villa's geen spoor van Europeesche architectuur te ontdekken valt, dan verwondert gij

er U geenszins over dat hier, in het Westen al die huizen er van buiten nog net zoo uitzien als de woningen die tientallen jaren geleden in de Zuidelijke staten van de Unie gebouwd werden. ☼ Slechts voelt gij hier reeds den invloed van het Zuiden, van Mexico vooral ook, hoewel geheel Texas Oklahoma van Mexico scheidt. En niet alleen de meeste woonhuizen, ook verschillende groote gebouwen zijn hier in een half Spaanschen half Turkschen stijl opgetrokken, die somtijds tot een obsessie wordt. ☼ Misschien is het ook de invloed van de Indianen. Rondom Tulsa liggen de eigendommen der Osages, der „five civilised tribes” ook. De meesten hunner zijn, dank zij de petroleum, rijk geworden, zijn naar Oost of West getrokken. Maar een deel is den jachtgronden der vaderen getrouw gebleven, al hebben zij hun gewoonten ook gewijzigd. In de eerste plaats werd er van het geld een huis gebouwd; dan werden er auto's gekocht. Maar veelal dienen de villas tot niet veel anders dan tot bergplaats van autos en huisraad, terwijl de gelukkige eigenaar van al dit schoons in zijn „tipi” (de Indiaansche tent) naast de deur woont. ☼ Enkel zijn ook geheel tot Amerikanen geworden. En in Sapulpa, enkele mijlen ten Zuiden van Tulsa, een plaatsje dat met de houten huizen met hun voorgalerij, de jachtwagens op hooge wielen, met twee wilde paarden bestuurd door een raschten cowboy, zóó van de film weggelopen schijnt, kunt gij omstreeks het middaguur, de Indiaansche schoonen, in kleeding niet van haar blanke zusters te onderscheiden, haar enkele wolkenkrabbers, gebouwd met het geld van rijk gecentreerd is. Over iets anders dan petroleum zult gij er niet de kamer van koophandel, noch in de zalen van deze tot in de wolken rijkende bouwwerken ietwat misdig merkt gij welke gemakken het heeft, wanneer het geheele zakenleven in een of twee gebouwen is geconcentreerd zoo-

DE STAD DER CONTRASTEN: BUNGALOWS EN SKY-LINERS

dat men, om van de een naar den ander te gaan, zich niet buitenshuis behoeft te wagen. ☼ Nog een eigenaardigheid heeft Tulsa, weer als gevolg van Mexicaansche en Indiaansche invloeden. Niet alleen het uiterlijk, ook de inrichting van kantoren en woningen heeft somtijds veel weg van een Turkschen harem in kermisstijl. Rood, blauw en goud zijn lievelingskleuren, die vooral in de strenge omgeving van een directiekamer, ietwat vreemd aandoen. ☼ Bij de woonhuizen tenslotte vallen twee dingen op: het vele gebruik van linoleum en het stoken met aardgas. ☼ Meer nog dan in ons land of elders in Europa, waar het gebruik van linoleum intusschen toch ook hand over hand toeneemt, vindt men in Amerika allerwege deze vloerbedekking als ideaal van hygiëne, doelmatigheid en architectonische mogelijkheid. En zelfs schijnt de vraag naar dit product zoo groot te zijn, dat wij in Tulsa, Nederlandsch linoleum van Krommenie aantreffen (trouwens er zijn nog andere banden met ons land; een van de grootste textiel-ondernemingen is er in Nederlandsche handen). ☼ Alle kamers, alle zalen en vertrekken zijn met linoleum belegd; waarbij men een dusdanig gebruik van kleurschakeringen, van combineeringen heeft weten te maken dat geen parket, geen velours aan warmte, aan gezelligheid, er bij haalt. ☼ Tulsa ligt midden in het aardgasgebied, waar naast de olie, ook het gas uit den bodem opspuit. En zooals hier de huizen aangesloten zijn aan de gashouders der fabrieken, heeft men in Tulsa, door groote pijpleidingen het brongas in de huizen gebracht. Zoo goedkoop, zoo practisch is deze brandstof, dat vrijwel alle industrieën er gebruik van maken, dat ook de centrale verwarming er mee gestookt wordt. En waar gas geen rook of roet geeft, is er geen stad waar de lucht zoo zuiver is, ondanks de vele industriele bedrijven.

G. H. KNAP

RUMINA

IN Salzkammergut in Ober-Österreich zijn vele schilderachtige bergmeren, waarvan de Traunsee beroemd is om zijn mooie omgeving. ☼ Gmunden aan de Traunsee was voor ons te warm, zoodat wij besloten iets anders te zoeken. De „Elisabeth” bracht ons naar Ebensee, maar dat beviel ons ook niet. Met den trein gingen wij een eind terug naar Traunkirchen, waar wij in Am Stein een zeer gezellig familie-hotel aantreffen. Daar maakten wij kennis met Rumina. Zij was een jong meisje, een Roemeensche, die vloeiend Duitsch sprak. In de nabijheid van het Hotel Am Stein was een kliniek voor longlijders en daar ging Rumina haast elken dag heen voor de behandeling. Men kon het haar niet aanzien dat zij ziek was. Vroolijk en opgewekt kon ze de dolste dingen uithalen en als zij piano speelde, was zij omringd door bijna alle hotelgasten. Met iedereen flirtte zij, zelfs met den onnoozelsten hotelknecht. Maar bij mijne vrouw had zij op eene wandeling door het bosch haar hart uitgestort, vertellende van hare ongelukkige familie, eene moeder, die keeltering had, eene zuster in het uiterste stadium van longtering en zij zelve ook behept met die kwaal. De vader schatrijk, maar gebukt onder de zorgen van zijn gezin,

was overigens de gezondste van allen. ☼ „Wat spreekt u van geluk?” had zij eens tot mijne vrouw gezegd, „voor mij is dat niet weggelegd. Ik weet immers dat ik hoogstens nog een korten tijd te leven heb. Het ware heusch beter nu heen te gaan, dan was ik uit mijn lijden, want lijden doe ik, als ik moeder zie en Sylvia en vader . . . arme vader”. „Kom, kom, niet zoo somber”, had mijn vrouw getroost, „u bent nog jong en als u de kuur, die uw dokter u voorgeschreven heeft trouw volgt, wie weet hoe lang u nog leven kunt”. „En dan te moeten aanzien, dat moeder van mij heengaat en Sylvia?” „U denkt heelemaal niet aan uw vader, die alleen achter zal blijven?” „Vader? . . . Ach, ja . . .” Even was zij diep in gedachten gebleven voor een houten crucifix, heelemaal met rozen begroeid op een open plek in het bosch, toen had ze haar gesprek vervolgd. „Ziet u, als moeder en Sylvia niet meer zouden leven en ik alleen met vader zou blijven, dan zou ik voor hem een struikelblok zijn”. „Zoo, denkt u dat?” had mijn vrouw verontwaardigd uitgeroepen, „eerstens is hij uw vader, tweedens weet hij, dat het leven vergeleken kan worden met een kruis met rozen, zooals dit vlak voor u en ten derde het zou zonde zijn, u bent zoo jong en mooi en begaafd”. ☼ „Je zoud het niet willen gelooven”, had mijn vrouw mij gewaarschuwd, „maar Rumina heeft zelfmoordplannen”, en toen vertelde zij mij het heele gesprek met de Roemeensche. Ik lachte haar uit om hare vermoedens, maar zij vroeg mij, goed op het meisje te letten als wij met haar een of anderen tocht maakten. ☼ Als men in Salzkammergut is, behoort een tocht naar de IJsgrot op den Dachstein tot een van de voornaamste aantrekkelijkheden. Wij besloten die beroemde Eishöhle te bezichtigen en Rumina was van de partij. Met den trein gingen wij eerst naar het station Ober-Traun en klauterden toen in twee en een half uur tijds naar de IJsgrot, op 1600 M. hoogte. De weg voerde eerst door een dennenbosch en daarna zigzagsgewijze langs den steilen bergwand naar een Almhütte, waar de dames over haar zomertoiletten een wollen jumper aandeden. Nog 200 M. hoog hadden we te klimmen, toen bereikten wij den ingang van de grot. Hier werden carbidlantarens uitgereikt en onder geleide van een gids gingen wij de grot in. Een koude luchtstroom kwam ons tegemoet, maar gelukkig waren we er op gekleed en moedig volgden wij den gids in de donkere spelonk. Onze weg voerde ons langs bruggen, trappen, smalle gladde voetpaden naar verscheidene deelen van de grot. Machtige zuilen met grillige vormen rezen tot eene hoogte van 30 M. op, enkele zelfs nog hooger. Een gedeelte geleeke een veld met duizenden diamanten bezaaid. ☼ Nu eens gingen wij naar boven, dan weer naar omlaag, langs ijszingwekkende afgronden, maar een stevige ijzeren leuning behoedde ons voor vallen. Zestig meters diep lag de IJskapel, de weg er heen was echter versperd door een dikke ijslaag. Pas in den laten zomer zou men tot hier kunnen doordringen. De gids wist met eene zekere behendigheid over den gladden ijsvloer te glijden naar de zuilen, waarachter hij bengaalsch vuur ontstak. Blauwgroen glansde de ijsmassa ons tegen. Dat was werkelijk een sprookjesachtige aanblik. Rumina had al dien tijd druk pratend en lachend voor ons uit geloopen. Plotseling

HET KASTEEL WAARDENBURG, VAN HET ZUID-OOSTEN GEZIEN

zag ik haar uitglijden. Bijna voor de helft was haar lichaam reeds onder de ijzeren leuning doorgeglijpt. Daar beneden gaapte de afgrond ☒ Bliksemsnel bukte ik mij, greep haar beet, was bijna zelf ook uitgegleden, maar kon haar gelukkig nog optrekken. Dat alles had misschien een paar seconden geduurd, maar voor mijne vrouw, die doodsangsten had doorgestaan had het een eeuwigheid geleken. Zij sloeg haar arm om Rumina's middel en zoo bereikten wij den uitgang van de grot. Daar straalde het heldere daglicht ons tegen. De Alm was bezaaid met teerblauwe vergeet-mij-nietjes en groote witte margrietten en hoog boven ons was de oneindigheid van den blauwen hemel. ☒ Rumina weende. Was het van spijt, omdat haar opzet mislukt was? Of uit dankbaarheid dat zij dit alles nog terug kon zien? ☒ Zonder verdere avonturen bereikten wij ons hotel, maar den volgenden morgen verliet Rumina ons. Zij had een telegram ontvangen uit Boekarest, dat haar overkomst dringend noodzakelijk was, want moeder lag stervende. ☒ Wij deden haar uitgeleide tot aan het kleine station. Met een groot bouquet rozen stapte zij haar coupé binnen. De trein stelde zich in beweging. ☒ „Grüss Gott, auf wiedersehen”, was het laatst wat wij van haar hoorden. „Arm, klein ding”, zuchtte mijn vrouw. „Weet je, van haar was ik nooit jaloersch, alhoewel zij ook met jou druk geflirt had. Ik misgunde het haar niet, omdat zij toch nog maar zoo'n korten tijd genieten kan”. W. H. BOON

HOE KWAM FAUST OP HET SLOT WAARDENBURG?

iets over het kasteel en zijn bewoners

DE heerlijkheid Waardenburg, tot in den aanvang der 17de eeuw ook Hiir, Hyr, Hier of Hiern genoemd en na een korte onderbreking de eeuwen door met Neerijnen verbonden, ligt aan den rechteroever van de Waal, even stroomopwaarts van Zaltbommel. Het oudste, historisch vaststaande bericht over Waardenburg betreft een ruiling van goederen, d.d. 5 Augustus 1265, tusschen Otto, graaf van Gelre, en Rudolf Cock, die daarbij o.m. in leen ontvangt de curti (hoven) te Hiern, Neer- en Opijnen, uitgezonderd het hooge gericht, en de bevoegdheid, op den berg te Hiern een versterking te bouwen. Van hem wordt verhaald, dat hij „den sael en den ronden toorn tot Weerdenberg maecte”. Hier vinden wij den oorsprong van het wijd-

vertakte geslacht De Cock, als: De Cock van Waardenburg, van Beest, van Delwijnen, van Bruchem, van Haeften, van Hemert, van Isendoorn, van Neerijnen, van Opijnen, van Rhenoy, van welke geslachten heden nog afstammelingen leven. Een heerlijkheid werd Waardenburg eerst onder een der latere bezitters, Gerrit van Broichusen of Brockhuisen, die 14 Mei 1481 Waardenburg als een hooge heerlijkheid in leen ontving met het recht van galg en put, d.w.z. het recht om misdadigers te veroordeelen tot den dood door ophanging of door verdrinking. De laatste straf werd meestal op vrouwen toegepast. Dit recht ging later weder, en voor goed, verloren onder Walraven van Arkel, in 1514 met Waardenburg beleend. Hij was een woelig heer, die herhaaldelijk twist had met zijn leenheer, hertog Karel van Gelder. Na de verzoening van 1534 werd Walraven genoodzaakt Karels bastaarddochter Catrina te huwen, die hem als huwelijksgift „die gerigten, hoge ende lage van Hier ende Nederinen” medebracht. Als hertog Karel verwacht heeft door dit huwelijk den woelwater den toom aangelegd te hebben, dan is deze verwachting weldra in rook vervlogen. Reeds in 1538 zag hij zich verplicht, zijn schoonzoon een deel van diens macht te ontnemen door de bank (het gericht) te Waardenburg op te heffen. Hoewel, ook later, tegen dit besluit is geprotesteerd, is het nimmer ingetrokken. ☒ Deze Catrina van Gelder heeft in de geschiedenis der heerlijkheid, maar ook in de landsgeschiedenis, een voorname rol, zij het ook een minder eervolle, gespeeld. Vergetend den strijd van haar vader tegen den gehaten Oostenrijker, keizer Karel V, wijdde zij zich de belangen van zijn zoon geheel toe. In de moeilijke dagen van den zomer van 1573, toen Alva voornemens was zijn aanval op Bommel, „het hart van Holland”, te doen, nam zij 300 man Spaansche troepen op het Kasteel in. Een dadelijk ondernomen poging om deze bezetting te verjagen, mislukte, dank zij haar moedige verdediging. Later slaagde die poging wel. Op 10 April 1574 werd het kasteel door troepen van den Prins van Oranje, onder leiding van Dirk van Haeften, overweldigd en verwoest. De schade aan het gebouw toegebracht werd op / 80.000 geschat. Catrina en haar dochters werden gevankelijk naar Bommel gevoerd, en ware het niet, dat de Prins in die stad was geweest, Catrina had zeker haar leven aan de galg geëindigd. De Prins, verklarende, dat hij geen oorlog tegen vrouwen voerde, liet haar en de haren naar Tiel vertrekken, dat toen nog Spaansch was. De behartiging van haar belangen was het voorwendsel tot de

vredesonderhandelingen, die Alva's opvolger Requesens door bemiddeling van den eerlijken en bekwamen Bommelaar Elbertus Leoninus met den Prins liet aanknoopen, besprekingen, die geruimen tijd duurden om op niets uit te loopen. Het kasteel bleef sedert dien als bouwval liggen. ☼ Deze episode uit het leven van Catrina is door Mr. J. van Lennep in zijn „Vrouwe van Waardenburg” gedramatiseerd (1859) om, zooals hij verklaarde, een stemmingsbeeld te scheppen uit die kringen van den adel, die den Prins van Oranje vijandig waren. Dat hij in zijn dramatisch tafereel ook Faust een plaats geeft, is een „dichterlijke vrijheid”, zooals Van Lennep er zich, de historie ten spijt, weleens meer veroorloofde. ☼ Ik zal de rij der heeren en vrouwen van Waardenburg niet op den voet volgen. In 1701 werd de heerlijkheid gekocht door Cornelis van Aylva, grietman van Wonseradeel, wiens nazate Anna Jacoba Wilhelmina van Aylva, erf-

dochter van Waardenburg, Neerijnen, Schoorlham, Warmenhuizen en Krabbendam, op 17 Juni 1800 huwde met Frederik Willem Floris Theodorus van Pallandt tot Keppel, een geslacht, welks oorsprong gezocht moet worden in de streek tusschen Aken, Duren en Gulick. Als stamvader beschouwt men Arnoldus, genaamd den Kleinen Arnold, ridder, in 1312 vermeld als meyer van Aken. Tot dit wijdvertakte geslacht behoorde ook Floris I, heer, sedert 21 October 1555 graaf van Culenborg (1537—1598). Hij behoorde tot de edelen, die de zaak des volks krachtdadig tegen de aanmatigheden van Philips II voorstonden. Alva liet in 1568 Floris' vorstelijke woning op den Zavel (Sablon) te Brussel met den grond gelijk maken. ☼ Hans Willem (1804—1881), zoon van Cornelis van Aylva, was de eerste, die den naam zijner moeder aan zijn geslachtsnaam toevoegde. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Adolph Jacob Carel (1838—1899), wiens zoon Hans Willem, geboren 1866, op 1 October 1896 huwde met Irmgard Thecla, baronesse van Hardenbroek. Hij was burgemeester van Waardenburg en lid van de Provinciale Staten van Gelderland. Uit dit huwelijk werd 23 Augustus 1899 een zoon Adolf Frederik Willem Jacob, overleden 18 Maart 1911, en een dochttertje geboren. Hij zelf is een paar maanden geleden overleden, als laatste mannelijk oir van een geslacht, waaraan niet slechts Waardenburg, maar ook Gelderland en Nederland, vele en groote verplichtingen hebben. ☼ De meesten der Aylva's van Pallandt bewoonden het Huis te Neerijnen. De ruïne van Waardenburg had slechts nu en dan een bewoner; de tegenwoordige is W. C. baron van Randwijck, sinds 1927 burgemeester van Waardenburg. ☼ „Van het Kasteel Waardenburg”, — ik citeer de Voorloopige Lijst der Monumenten van Geschiedenis Kunst”, deel IV, blz. 195— „in 1283 gesticht, in 1339 versterkt met een vierkanten oosttoren, een ringmuur en een voorburcht, in 1574 verwoest en, blijkens jaarankers, in 1627 hersteld, zijn nog slechts over: de middenvleugel (1627) en twee zijvleugels met twee torens (ten deele 14de-eeuwsch?). In den hoek een traptoren en een gemetselde wenteltrap. Inwendig: familieportretten, o.a. van het geslacht Aylva”.

DE SAGE EN JOOST

Hoe Faust van het kasteel af kwam, vertelt ons de sage. ☼ Hij had zijn ziel aan den duivel verkocht, die hem zeven jaren dienen zou. Alle dingen

Foto C. J. Steenbergh

HET KASTEEL WAARDENBURG. DE 17DE EEUWSCHE GEBOUWEN AAN DEN TOT VOORHOF GEWORDEN BINNENHOF

maakte hij onzen Faust mogelijk: verse groenten midden in den winter; reizen naar Rome en Constantinopel in één dag; geneesmiddelen tegen alle kwalen; vluchten door de lucht, kortom te veel om op te noemen. Gemakkelijk had onze Joost het bij Faust niet; aan allerlei plagerijen stond hij bloot en na vier jaren had hij genoeg van zijn dienst. Faust hield zich echter aan het met bloed onderteekende contract; zeven jaar zou Joost hem dienen en daarna zou Faust met lichaam en ziel zijn eigendom worden. Zoo geschiedde. De zeven jaren waren om en de duivel rukte Faust toen zoo onzacht door een torenvenster, dat zijn bloed de muren verfde. De bloedvlekken waren door geen schrobben, boenen of schuren te verwijderen, en, aldus besluit de sage, ze zijn er heden nog. ☼ Maar hoe kwam Faust op het slot? Het is dr. B. H. van 't Hooft, die, in Varik geboren en opgegroeid, in Waardenburgs onmiddellijke nabijheid dus, in zijn proefschrift „Das holländische Volksbuch vom Doktor Faust” een hoofdstuk wijdde aan de beantwoording van deze vraag, welke bij ieder die de Waardenburgsche sage kent, meermalen zal zijn opgerezen, maar waarop tot heden geen antwoord gegeven was. Overtuigd van de belangstelling onzer lezers in dit onderwerp,

Foto C. J. Steenbergh

HET KASTEEL WAARDENBURG. ACHTERZIJDE VAN HET KASTEEL MET MIDDELEEUWSCH GEDEELTE. DOOR HET RAAMPJE LINKS VAN DEN OUDEN TOREN ZOU DOCTOR FAUST DOOR DEN DUIVEL NAAR DE HEL ZIJN ONTVOERD

laten we hieronder een overzicht van het betoog van dr. Van 't Hooft volgen. De naam van den duivel, „Joost”, welke te Waardenburg de geijkte naam voor Heintje Pik is, speelt bij de beantwoording dezer vraag een voorname rol. Evenmin als Faust is deze Joost op Nederlandschen bodem geboren en even romantisch als Faust's reis is de tocht van Joost geweest, eer hij Waardenburg bereikte. De naam Joost is betrekkelijk jong en werd tegen het einde der 17e eeuw van Java uit in Nederland geïmporteerd. Het is het Portugeesche woord Deos, God, dat zich in de 16e eeuw over Java verbreidde en door de Chineezzen in den vorm Joos als naam van een Chineesch duivel werd overgenomen, welk woord in den verkleinvorm Joosje hier te lande in de 17e eeuw bekend raakte. De heer Van 't Hooft heeft het voor het eerst gevonden in een reisbeschrijving van een Duitscher, Johann von der Behr, verschenen in 1668. Een andere, eveneens Duitsche reisbeschrijving van Johan Jacob Saars van 1672 vond drie jaar later een Nederlandsche vertaling: „De Reisbeschrijving van Johan Jacobsz Saar naar Oostindiën van J. H. Glazemaker vertaalt, t'Amsterdam, bij Jan Rieuwertsz. en Pieter Arentsz.”

waarin de volgende beschrijving van dezen duivel voorkomt: „Hun godsdienst (die der Chineezzen) of liever afgodendienst, zooals ik die gedeeltelijk te Batavia gezien heb, is aldus: In hun woonkamers hebben zij in een vierkant kastje een soort van altaar, waarin een aarden beeld, anderhalf span hoog, zwart van aangezicht, met groote oogen, waaromheen rode ronde kringen, een papegaaienneus en met hoornen op . . . Dat beeld noemen zij „Joosje”. In „De Gedenkwaardige Voyagie van Gerret Vermeulen naar Oost-Indiën” (1668—1674), verschenen in 1677, komt de naam Joosje voor het eerst in oorspronkelijk Nederlandsch voor. Deze schrijver kent Joosje niet als beeld, maar als schilderij. Uit toevallige — wellicht ook opzettelijke — verwisseling met den mannen naam is de duivelsnaam Joost geboren. Hierdoor is dus komen vast te staan, dat de localiseering der Faust-sage op het slot Waardenburg niet vroeger dan het einde der 17e of het begin der 18e eeuw gesteld mag worden. Eveneens, dat Van Lennep, die in zijn „Vrouwe van Waardenburg” Faust reeds laat optreden onder Catrina van Egmond, wier naam van 1534—1596 aan het slot verbonden is, zich schuldig maakte aan een historische fout. (Wordt vervolgd)

J. D. H. VAN UDEN

Zuid-Afrikaansche Kaffertypen

OUTA ANDRIES

W OONDE nog maar korten tijd in mijn eerste verblijfplaats in Zuid-Afrika, een dorp in den Vrijstaat, toen ik op zekeren morgen een ouden Kaffer aan mijn keukendeur aantrof, die met Miryam, mijn dienstbode, in gesprek was. Al spoedig nam ik deel aan de conversatie en kreeg te hooren, dat Andries, zoo heette de man, aan 't werk zoeken was. Bij 't zien van den nog al verwaarloosd lijkenden tuin voor mijn huis had zijn mathematisch aangelegd brein dadelijk de logische gevolg-

trekking gemaakt, dat geen tuinman met vakkennis over dit erf kon regeeren: ja zelfs koesterde hij 't vermoeden, dat er in 't geheel geen tuinman aanwezig was. Nu was dit

A. M. LUIT

OUTA PROFETEERT
REGEN!

ik teruggacht aan mijn geboortedorp op een der Zuid-Hollandsche eilanden en me den grooten moestuin van mijn vader's huis voor den geest riep, zag ik gelijke, keurige rijen groentebedden, met smalle paadjes er tusschen, alle evenwijdig naast elkaar. Van dit systeem was evenwel bij mijn man's werk niets te bespeuren. Van symmetrie had hij een ondoorgrondelijken afkeer en dientengevolge lag alles schotsch en scheef door elkaar. Naast hoog opgeschoten maïsplanten kropen de pompoenranken ongegeneerd dooreen, om zelfs inbreuk te maken op de vrijheid van een bedje Hollandsche kropsla, dat het twijfelachtige genoeg had de nabuur van de meergemelde brutale pompoenen te zijn. Van rechte paadjes was geen sprake. Alle gewassen groeiden broederlijk naast elkaar en uit angst, dat ik op de geliefde pompoen- of meloenranken zou trappen, verscheen ik dan ook maar zelden in dien zonderlingen, maar zeer zeker artistiek aangelegden lusthof. Om deze reden vond ik het ook wel

wat gevaarlijk om zonder voorkennis van den tuinarchitect, Outa Andries, wien het wel aan de vereischte artistieke gaven kon ontbreken, als tuinman aan te nemen, doch uit

A. M. LUIT

... DAT HIJ MET DE DOODE ZAADKOPPEN GELIJK-
TIJDIG AL DE JOENGE BLOEMKNOPPEN OVER DEN
GROND VERSPREIDDE ...

heid bezorgde mij een gewenschte, humoristische afleiding gedurende de eenzame dagen, waarop mijn man, mijlen ver van huis, zijn landmetersberoep uitoefende. Wat zijn uiterlijk betreft, was Andries niet bepaald een Adonis.

medelijden met den armen, ouden man, die mij vol verwachting stond aan te staren, gaf ik hem verlof het onkruid uit de bloembedden te wieden, terwijl ik hem beloofde zijn verzoek, om iederen dag een paar uur op ons erf te komen werken, te zullen overbrengen. Na eenige tegenstribbelingen van den kant van mijn echtgenoot, werd Outa Andries aangenomen om drie dagen in de week voor den tuin te komen zorgen, na eerst plechtig in de geheimen van den hof te zijn ingewijd. Daar mijn man veel van huis was, werden zoowel ik als Andries van te voren zijn heilgdom binnen gevoerd en kregen we zooveel instructies, waar we wel en waar we niet mochten loopen, dat de oude Kaffer voortdurend knikkend en „ja, mijn baasie, ek sal” mompelend, er hoe langer, hoe wezenlooser begon uit te zien en na afloop der expeditie half dui- zeland de keuken binnenscharrelde om door een kop koffie weer wat op z'n verhaal te komen. Vanaf dit tijdstip was Andries, als 't ware, in ons klein gezin opgenomen en zijn aanwezig-

Klein en ingeschrompeld van gestalte, had hij een groot hoofd, bezaaid met grijze haarstoppeltjes, waarop een soort Tyroler hoed prijkte, versierd met een vuil, zilveren gespje, van welk hoofddeksel ik vergeefs de herkomst probeerde te weten te komen. Hij beweerde meer dan zeventig jaar oud te zijn en had vaak last van doofheid, wat soms aanleiding gaf tot de zonderlingste verwarringen in onze gesprekken. 't Meest merkwaardige van zijn heele natuur waren zijn gastronomische neigingen, die hij niet in 't minst probeerde te verbloemen. „Ou Dina, mij vrouw, maak glad nie kos nie, net pap, pap, niks nie als pap!” zei Outa minachtend, extra nadruk leggend op het versmade voedsel. „Die Missies het egte kos, baje lekker!” en Outa vischte een kluif vleesch uit een bord, opgehoopt met aardappels en groente, bekeek 't een en ander met glinsterende oogen en bracht het in een oogwenk een verdieping lager. Zijn verlangen naar die „egte kos” had tengevolge, dat hij niet drie volle dagen kwam werken, maar iedereen morgen verscheen en na 't verorberen van het middagmaal met een of andersmoesje er vandoor ging, alzo zes halve dagen op mijn erf doorbrengend. Die inderling stond hem bijzonder aan en de manier, waarop hij iedereen dag het een of ander verzon om weg te komen, was kostelijk. Dan was het: „Missies, daar kom een baje groot reënt, dis waar; die Missies, hij sal sien die reënt; ek loop nou maar!” En Outa wees met z'n stok naar een strakblauwen hemel, waarover enkele verdwaalde wolkjes dreven. Om hem te plagen riep ik dan: „Daar is nie één reëntwolk te sien nie; jij praat so maar wat, ou skelm!” waarop Andries in gemaakte verontwaardiging over het in twijfel trekken van zijn weerkundige profetieën, zijn stok richtte op den flauw zichtbaren maansikkel 'en met 'n grafstem zei: „Dis hij, wat os maak; hij bring die reënt net nou!” Dit 'antwoord moest, volgens zijn meening, afdoende zijn, want, wat kon die Missies nou van het Afrikaansche weer, en de maan afweten, in tegenstelling met hem, Andries, die al bijna honderd jaar — met den tijd nam hij 't zoo nauw niet — over de velden van Basutoland en den Vrijstaat had gezworven en steeds een nauwgezette studie van meteorologische verschijnselen had gemaakt. Hierna zocht hij eenige pompoenen en meloenen bij elkaar, die hij dien morgen door een verkeerden stap de hersens had ingedrukt (iets wat aan het oog van mijn man onttrokken moest worden), nam een pot koude koffie voor ou Dina mee en schoof, half schuld bewust over zijn struisvogelpolitiek, het erf af. Een anderen keer had ou Dina „rimmetiek” in d'r beenen en kon niet den heelen dag alleen blijven, of zijn ziekelijke broer, dien hij trouw onderhield, was „so vol op sij borst”, dat Outa hem dien middag noodzakelijk met schapenvet moest insmeren, wilde hij niet in een van zijn hoestbuien smoren. Ik verdacht Andries ervan, dat hij den heelen morgen in zelfzief bezig was de eene of andere uitvlucht te verzinnen, want hij sprak in z'n eentje voortdurend hardop en ik was

telkens weer benieuwd met wat voor een hij den volgende dag zou aankomen. Zondag's morgens sloeg hij zelden over om ons en speciaal mijn man, dien hij andere dagen weinig zag, een bezoek te brengen. Bij een van die gelegenheden was hij door een kop koffie en een stuk taart zoo verteederd, dat hij, bij de keukentafel staande, een soort redevoering afstak. „Ek sè”, riep Outa in vervoering uit, „dat ek sal werk vir die baas en die Missies, tot ek vrek van ouerdom en in die kis lê, want hullie is baje goed vir die bruinmense.

Hullie gee egte kos en koffie, nie Heere [weet, dis waar en die somaar pap nie. Ek sè” ging Andries met verheffing van stem voort, „die Missies is 'n eerste klas sjentelman en die baas is ook 'n eerste klas sjentelman en ek — hierbij sloeg Outa op zijn borst — het die shilling vir die baas teruggebring, wat ek die ander dag geleen het, en nou daarem is ek ook 'n eerste klas sjentelman!” Na alzo met zichtbaar genoeg tot de conclusie gekomen te zijn, „dat er drie eerste klas sjentelmans in de keuken aanwezig waren, hapte hij met welgevallen in zijn taart, doch hield een flink stuk over voor zijn aangebeden ou Dina. ☼ Op de uitlatingen van Andries afgaande, kon men gevoeglijk aannemen, dat deze ou Dina een soort Minerva was. „Dina is 'n baje slim

vroumens, baje slim!” placht Outa met grooten ernst te verklaren. „Sij het nooit nie leer lees en sij weet mooi of 'n brief kom van Blomfontein of van Cradock”. Ik gaf op gepaste wijze mijn bewondering te kennen over de miraculeuze kennis van ou Dina en informeerde, of ze soms bovennatuurlijke krachten aanwendde om de afkomst van zoo'n brief te weten te komen. Andries keek me eenige oogenblikken verwezen aan en zei dan: „Glad nie, mijn Missies; sij tower nie; sij maak net so”. En Outa bracht een hand als 'n denkbeeldigen brief op een centimeter afstand van zijn oogen, sperde die vervolgens wijd open en zei dan langzaam en nadrukkelijk de geleerde Dina imiteerende: „Hij kom van Blomfontein!” Tot groot genoeg van Andries kende mijn verbazing geen grenzen en zijn plezier verdubbelde nog, toen ik hem beloofde die week naar de locatie te komen om de merkwaardige Dina een bezoek te brengen. Outa raakte echter zoo in extase over deze voorgenomen visite, dat hij met de doode zaadkoppen, die ik hem opgedragen had af te knippen, gelijktijdig al de

DE INHOUD VAN EEN ZAK VRUCHTEN WERD GUL VERDEELD

... EN GRAAF VAN DIE SNAAKSE GATEN IN DEN GROND ...

jonge bloemknoppen over den grond verspreide. En hoe veel arme pompoentjes en meloentjes dien dag in hun geboorte gesmoord werden, zal ik maar voor me houden. Diezelfde week nog trok ik, gewapend met een parasol en vergezeld van Miryam, op 'n snikheeten middag naar de locatie, die ongeveer een kartier van m'n huis lag. Miryam bracht me naar de woning en zocht daarna haar eigen hut op. ☼ Andries zat op 'n bank voor het huis in gezelschap van een dozijn stokoude Kafferheeren, die schijnbaar zeer verwonderd waren een Missies in hun wijk te zien, daar zoo'n bezoek zelden voorkomt. Andries was zichtbaar vereerd en tegelijk verlegen met het geval. „Die Missies

moet in die huis gaan en vir ou Dina gaan sien", zei hij „ek kom net nou, ek het baje werk, die Missies kan sien, wat maak ek". Outa toonde me een oude, kapotte broek; op de grootste scheur probeerde hij een veel te klein lapje stof te leggen en wel zoo, dat het gat er door zou worden bedekt, wat hem echter nooit lukken zou, hoe hij ook paste en mat. Ik ging onderwijl de hut binnen, verlangend kennis te maken met de veelbesproken Dina! Uiterlijk was ze precies het tegenovergestelde van haar man: groot en van een geweldigen omvang. Haar oud gezicht was bijzonder goedgehartig en werd boven haar linkeroog opgeluisterd door een soort wrat, zoo groot als een stuiter. 't Was zindelijk en aan kant in het armoedige vertrek, waar het geheele meubilair bestond uit

'n tafel, 'n paar stoelen en 'n soort keukenkast, waarop talrijke en schelgekleurde bordjes en schoteltjes stonden. Dina bood me een der wankle stoelen aan en ging zelf op een kistje zitten, ijverig naaiend aan een lappendeken met 'n pook van een naald, waarmee ze de dunne stof vol gaatjes priemde. Na eenige vragen over en weer verscheen Andries met 't gevolg van de oude Kafferheeren in de hut, waarvan de meesten op den grond neerhurkten en om beurten in hoestbuien vervielen. De inhoud van een zak vruchten, welke ik voor Dina had meegebracht, werd gul onder de aanwezigen verdeeld, want bij de meeste Kaffers wordt het communistisch ideaal „gelijk op deelen", gehuldigd. Outa Andries' tong kwam los en onder goedkeurend gemompel en geknik van zijn ega en de snuivende heeren werden alle wonderbaarlijke eigenschappen en kundigheden van de aanwezigen in 't algemeen en de familie van Andries in 't bijzonder opgesomd. De held van de geschiedenis was Samuel, de man van Melita, Andries' oudste dochter, welke heer ergens in de Kaapkolonie politieagent was. „Samuel, zei Outa, trotsch „het een dag gegaan met die groot skip oër die see, d-a-a-a-r, waar die klein Missies geblij het; „Frans" is die naam van daarie land. Die Witmense bakklei!! bakklei!! hulle brand! hulle moor! En Samuel en een partij andere bruin-

mense, hulle uit Afrika gehaal het dra die koëls an en graaf van die snaakse gate in die grond. En klompe Witmense kruip as haassies in die gate en skiet somaar vir die andere witmense dood. Samuel het drie jare daar geblij en weet baje van daarie ding. Hulle kiet!! Hulle moor!! Ochöe!!— Ek wonder, wat die Heere van daarie ding sal denk?" Andries' schudde bij die laatste woorden veelbeteekenend het hoofd en eerst langzaam drong het tot mij door, dat de oude man sprak over den gruwelijken massamoord, dien men den wereldoorlog pleegt te noemen. Nog was het me niet duidelijk wat Samuel en zijn makkers te maken konden hebben met dat menschoonterend stuk geschiedenis van het blanke ras, dat tot in lengte van tijd een onuitwischbare schandvlek op de bladzijden van zijn levensboek zal werpen. „Toe Samuel weer in hierie land terugkom", vervolgde Outa, „maak die regeering van hom een politieagent, want hij het 'nou baje geleer van die witmense, en kan nou nie meer die laë werk doen nie!!" In gedachte gaf ik Andries gelijk, dat zijn schoonzoon wel

veel geleerd zal hebben die drie jaren, welke hij aan het Westfront in Frankrijk leefde. Toen ik, na eenigen tijd bij Ou Dina doorgebracht te hebben, de locatie verliet, was mijn eerste werk bij eenige vooraanstaande personen te gaan informeeren in hoeverre 't verhaal van den ouden Kaffer waarheid kon bevatten en tot mijn verontwaardiging kreeg ik te hooren, dat een massa Zuid-Afrikaansche inboorlingen geprest waren voor werk aan de Europeesche fronten. Ze lieten de arme drommels z.g. stukken teekenen voor het „koningsschap" of voor een „levensverzekering" en zonder in het minst te vermoeden, dat ze in werkelijkheid zich verbonden een rol te vervullen in het bloedige drama, dat in Europa gespeeld werd. Nog vernam ik, dat verscheidene

booten, bemand met deze menschen op weg naar Europa werden getorpedeerd. De golven van den Atlantischen oceaan zongen een doodzang voor de arme bedrogenen, die nimmermeer hun wachtende bloedverwanten in het stralend land hunner geboorte zouden terugzien. En nog dikwijls moet ik denken aan de woorden van den ouden Andries, de enkele, simpele woorden van den halfbeschaafden, ongeleerden Kaffer, waarmee hij de heele zoogenaamde Christelijkheid van onze blanke beschaving oordeelde: „Ek wonder, wat die Heere van daarie ding sal denk!"

PHITA KAMPFRAATH—MALLIPAARD

DUITSCH WIJNMUSEUM. VERZAMELING GLASWERK; GLAZEN UIT DE 19DE EEUW

Het Duitse Wijnmuseum te Trier

HOEWEL de met wijn bebouwde oppervlakte in Duitsland slechts 73000 H.A. bedraagt, is toch de wijnbouw van groote economische beteekenis, daar op een betrekkelijk kleine oppervlakte een groot aantal menschen er een bestaan door vindt, en bovendien overigens waardelooze berghellingen thans een behoorlijk rendement opleveren. In ongeveer 40 zalen, een groote binnenplaats en een ruimen modelkelder van den ouden, eerwaardigen Augustinerhof wordt in het in 1925 door de stad Trier ingerichte Wijnmuseum in de eerste plaats de hooge ontwikkeling van den Duitschen wijnbouw reeds

in den Romeinschen tijd, dus omstreeks 200 na Chr., in beeld gebracht. Talrijke afbeeldingen op grafteekens, glazen en aarden drinkbekers, amphora's om den wijn in kelders te bewaren en zelfs wijnbouwerswerktuigen, die grootendeels in het gebied van Trier gevonden werden, heeft de leider van de Romeinsche afdeling Dr. E. Loeschke, afdelingsdirecteur aan het Provinciale Museum te Trier, in verbazingwekkend groot aantal weten te verzamelen. In de overige door Regierungsrat Dr. Zillig, den leider van het Museum, ingerichte afdelingen vinden we in de historische afdeling kuipersgereedschappen, oorkonden, apparaten ter bestrijding van schadelijke insecten enz. uit den na-Romeinschen tijd. Op een binnenplaats zijn oude wijnpersen uit de 18de en 19de eeuw, w.o. een boomwijnpers ter lengte van 12 M., ter bezichtiging opgesteld. Een „Musterkellerhaus" geeft een indruk van de moderne manier van druiven persen. De afdelingen „Klimaat en bodem", „Opvoeding van den wijnstok", „Bestrijding van schadelijke planten en dieren", „Wijnstokverdeling", „De

DUITSCH WIJNMUSEUM. „PROBIERSAAL”

teelt van den wijnstok”, „Inwendige bouw van den wijnstok” enz. geven in populair vorm een overzicht van de natuurwetenschappelijke grondslagen van den wijnbouw. In een afdeling „Wijnchemie en kelderbedrijf”, en in den meer dan 200 M². grooten modelkelder worden alle moderne hulpmiddelen, die bij het bewaren, verbeteren en bottelen van den wijn gebruikt worden, bedrijfsklaar tentoongesteld. In de afdelingen „Kunst, literatuur en wijnbouw”, en „Wijnvat en uithangbord” komt het verband van den wijn met deze gebieden tot uitdrukking. Het hoogtepunt in dit opzicht vormt echter de met copieën van waardevolle fresco’s van den Trierer schilder Ramboux uit het jaar 1827 versierde en met historische meubelen ingerichte „Probiersaal”, waar de bezoeker op verlangen ook een flesch wijn drinken kan. Natuurlijk ontbreekt ook niet een overzicht van de Deutsche wijnbouwgebieden en de Deutsche wijnbouwdomeinen. In de afdeling „Statistiek” vindt de econoom in grafische voorstellingen buitengewoon interessant studiemateriaal. Een speciale afdeling is gewijd aan de Deutsche „champagne” (Sekt). In den kelder treft men nog de modelwerkplaats van een plattelandskuijer aan, alsmede een „Schatkamer”, waarin voor wetenschappelijke en representatieve doeleinden een waardevolle wijnverzameling bezig is te ontstaan. Een omvangrijke boekerij en een archief bevatten heel oude geschriften omtrent den Duitschen wijnbouw. Zoo vormt het Duitsche Wijnmuseum in Trier niet alleen een wetenschappelijke verzameling van alles, wat betrekking heeft op den Duitschen wijnbouw en wijn, en een bron van kennis voor vakman en leek, maar het maakt ook menigen nieuwen vriend van het edelste product van Duitschen bodem, den wijn.

Dr. ZILLIG

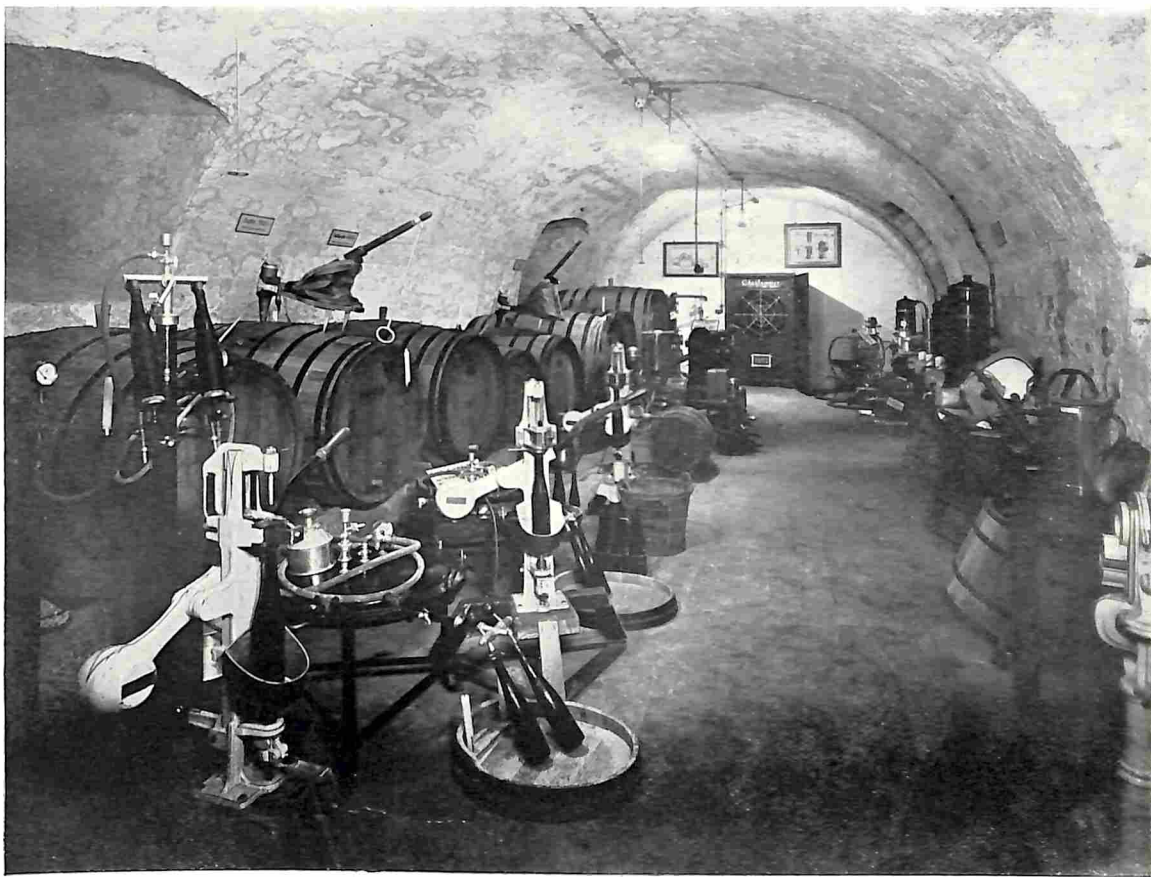
KURK

WAAR komt de kurk vandaan? De kurk is de schors van de kurkeik, welke in Frankrijk, Italië, Spanje en in Noord-Afrika voorkomt. Alle boomschors is min of

meer kurkachtig op de buitenste laag, vaak vol groeven en barsten zooals bij eiken en dennen. Doordat de groeiende boomen ieder jaar in dikte toenemen, wordt ook die buitenste schorslaag steeds dikker en zwaarder. Ieder jaar toch wordt er onder de schors een buitenste houtlaag gevormd, welke eerst erg vochtig is, zodat in 't voorjaar de bast gemakkelijk van het hout loslaat. Dat weten de jongens, die fluitjes maken in Mei van een wilgentakje, heel goed. Bij het groeien van het hout wijkt de schil achteruit, maar blijft het levende hout met een beschuttende laag omgeven en de droge, ruwe kurk, welke zich aan den buitenkant der schil vermeerderd geeft als slechte geleider van warmte of koude de beste beschutting tegen uitdrogen in den zomer en bevriezen in den winter. De kurkeiken nu leveren een

soort bijzonder veerkrachtige kurk, welke voor de bekende doeleinden kan worden gebezigd. Eens in de acht of negen jaren wordt de kurklaag van die boomen afgehaald, zonder de schil te beschadigen, waarna zich in den loop der jaren weer een nieuwe laag kurk vormt. Jonge boomen leveren niet de beste kurk, dat zijn de ruwe stukken, waarvan drijvers voor vischnetten, bloembakken, zwemvesten of kurkplaten voor badhokjes worden gemaakt. De oudere boomen leveren dan de beste flesschenkurk van hun 50ste tot 100ste levensjaar. Sommige Spaansche kurkeiken kunnen maar eenmaal in de 15 jaren oogst leveren. Kurkeiken worden ongeveer 150 jaren oud. De gewonnen bast wordt in kokend water vlak gemaakt, gedroogd in zon en wind en daarna tot blokken en reepen fijne kurk versneden. Daaruit snijdt men met de vaardige, geoefende hand of ook wel machinaal de flesschenkurken, waarvan de variaties legio zijn, niet alleen in grootte, maar ook in vorm. Voor een verzamelaar een dankbaar object!

G.

DUITSCH WIJNMUSEUM. MODELKELDER

TORQUATO TASSO

8)

Uit het Poolsch door

KAZIMIERZ CHLEDOWSKY

(Vervolg)

III

IN 1570 maakte kardinaal Luigi d'Este toebereidselen voor een reis naar Parijs, welke ten doel had de Fransche beneficiën te verkrijgen, die zijn oom, kardinaal Ippolito, vroeger had bezeten. Mocht hij dit doel niet bereiken, dan zou hij zijn kardinaalsambt neerleggen. Geruimen tijd werd deze reis uitgesteld, want Luigi wilde met een groot gevolg reizen en een deel zijner „familiares” — waartoe ook Tasso behoorde — medenemen, maar de middelen, hiervoor noodig, ontbraken hem. ☼ Torquato vond het aangenaam te mogen medegaan, maar daar het een verre reis gold, maakte hij een testament, waarin hij over zijn letterkundige nalatenschap beschikte en dat hij deponeerde bij zijn vriend Ercole Rondinelli, die eveneens in dienst van den kardinaal stond. De geërfde tapijten, die bij Joden verpand waren, liet hij verkoopen, om van de opbrengst een monument voor zijn vader op te richten. Als de opbrengst niet toereikend zou zijn, zou Rondinelli, op zijn verzoek, de grootmoedige hertogin Leonora vragen om het ontbrekende bij te passen. ☼ De kardinaal verdeelde zijn gevolg in drie groepen; de eerste en tweede verlieten Ferrara in September 1570, de derde, waartoe ook Tasso behoorde, eerst in October. Tot de laatste groep behoorden ook twee geestelijken, de theoloog en de kapelaan van den kardinaal, een dokter, twee stalmeesters, eenige kamerdienaren en een groot aantal koks en stal-

knechten, allen te paard. De kassier en boekhouder voor dezen tocht was Pasquale Angeluccio, die alle uitgaven zeer nauwkeurig opschreef in een boek, dat nog bewaard is gebleven. In Zuid-Frankrijk aangekomen, vereenigden zich de drie groepen in de abdij Chalis, waar zij de aankomst van den kardinaal afwachtten. Ferrara werd echter in dien tijd geteisterd door een verschrikkelijke, in de geschiedenis welbekende aardbeving. De familie d'Este moest een maand lang in het open veld in tenten leven en het vertrek van den kardinaal moest tot den vijftienden Januari 1571 worden uitgesteld wegens de algemeen heerschende ellende. Hij vertrok in gezelschap van zes en twintig Ferrarische edellieden en kwam den twintigsten Februari bij zeer hevige koude te Parijs aan, juist op het oogenblik, dat de feesten ter gelegenheid van het huwelijk van Karel IX met Elizabeth van Oostenrijk ten einde liepen. Het vorstelijk echtpaar vertoefde toen nog in Villers Cotterets en deed pas in Maart zijn intocht te Parijs. ☼ Tasso was nog niet de beroemde dichter van „Jeruzalem Bevrijd”, dat pas tien jaar later werd uitgegeven, maar vond niettemin in de Parijsche letterkundige kringen een vriendelijke ontvangst, want alles, wat uit Italië kwam, was destijds te Parijs gewild. De invloed der Italiaansche cultuur, welke in Frankrijk reeds tijdens Karel VIII en Lodewijk XII merkbaar was, nam tijdens de regeering van Catharina de Medici bijzonder toe. De Fransche letterkundigen beschouwden de Italianen in zekeren zin als de scheppers van het humanisme, dat in Italië een eeuw ouder was dan in Frankrijk.

Voor het huwelijk van Karel IX had men Italiaansche tooneelspelers, de „Gelosî”, laten komen. Hoe Tasso zich ook verheugd moge hebben over den invloed der Italiaansche cultuur in Frankrijk, toch was hij zeer verbitterd over de godsdienstige vervolgingen, welke juist haar hoogtepunt hadden bereikt en die zijn religieuzen twijfel, welke hem reeds zoo langen tijd verscheurde, opnieuw versterkten. Het was juist in dezen tijd, dat de kerkelijke rechtspraak in Frankrijk belangrijk werd uitgebreid, dat een ongehoord strenge censuur werd ingevoerd en in Rouen en Orange een verschrikkelijk bloedbad onder de Hugonoten werd aangericht. ☼ Tijdens zijn maandenlang verblijf in Frankrijk heeft Tasso veel gezien en veel geleerd; dit blijkt uit zijn bijzonder interessanten brief aan graaf Ercole Contrari, waarin hij zijn indrukken beschrijft. Hij bezocht Bourgogne, Lyon, Normandië, Picardië en Lotharingen, maar vond Italië over het algemeen mooier dan Frankrijk. Hij vond de bevolking arm en rampzalig, de huizen leelijk en verwaarloosd, meerendeels van hout gebouwd, en slechts de kerken vormden een scherp contrast met de algemeen heerschende ellende. De Gothische architectuur der Fransche kathedralen maakte op hem een diepen indruk. Hij was vol lof voor de Fransche vrouwen, die door schoonheid uitmuntten en wier liefalligheid en geest

hem bijzonder bekoorden; daarentegen vond hij de mannen misvormd door hun kromme beenen, die zij aan het vele paardrijden te danken hadden.

(Wordt vervolgd)

Turk Sib

Het klinkt als de titel van een duizend-en-een-nacht verhaal en 't lijkt er wat op, in moderne werkelijkheid omgezet. 't Was een wonderlijk — romantische en tevens nuchter — reële film, die we dezer dagen in Cinema de Munt te Amsterdam in een pers-

voorstelling bijwoonden. ☼ De lezers van „Buiten” hebben eenigen tijd geleden gelezen, wat Carmen Herz vertelde van Turkestan, ginds, ver in de binnenlanden van Azië, waar de tijd stil is blijven staan. En de film liet ons op bijzonder indringende wijze zien, hoe middeleeuwsch de toestanden zijn in dit land zonder wegen, zonder enig modern hulpmiddel, waar de bewoners overgeleverd zijn aan de genade en ongenade der natuurkrachten. Waar ongekende rijkdommen aan katoen en wol te vinden zijn, mits . . . moderne efficiency ze weet te hanteeren. En overvloed zal brengen in een land, waar nu de hongersnood, overstroming en geweldige droogte volksrampen veroorzaken. Als de spoorweg Siberië—Turkestan gereed zal zijn. In 1930 nog geen enkel sentimenteel-romantisch verhaaltje havende deze prachtige film: romantiek was er in de nuchtere realiteit, romantiek was er in de wijze, waarop het oude Turkestan zich vertoonde, maar nog meer romantiek in de mogelijkheden, welke tot werkelijkheid worden, dank zij de energie, het volhoudingsvermogen van de Russische ingenieurs, die voor Turkestan de Westersche cultuur beteekenen. Als een niet te weerstane macht dringt de spoorweg door, verder steeds verder, van het korenrijke Siberië naar Turkestan, waar de katoen groeit, waar duizenden schapen hun wol leveren. En in deze film opgebouwd, langs wentelende klossen en geweldige weefgetouwen tot een wereldbehoefte en een wereldomzet. De romantiek der economie, der machine even grootsch als de romantiek van voorbijgeane eeuwen. Zonder sentimentaliteit.

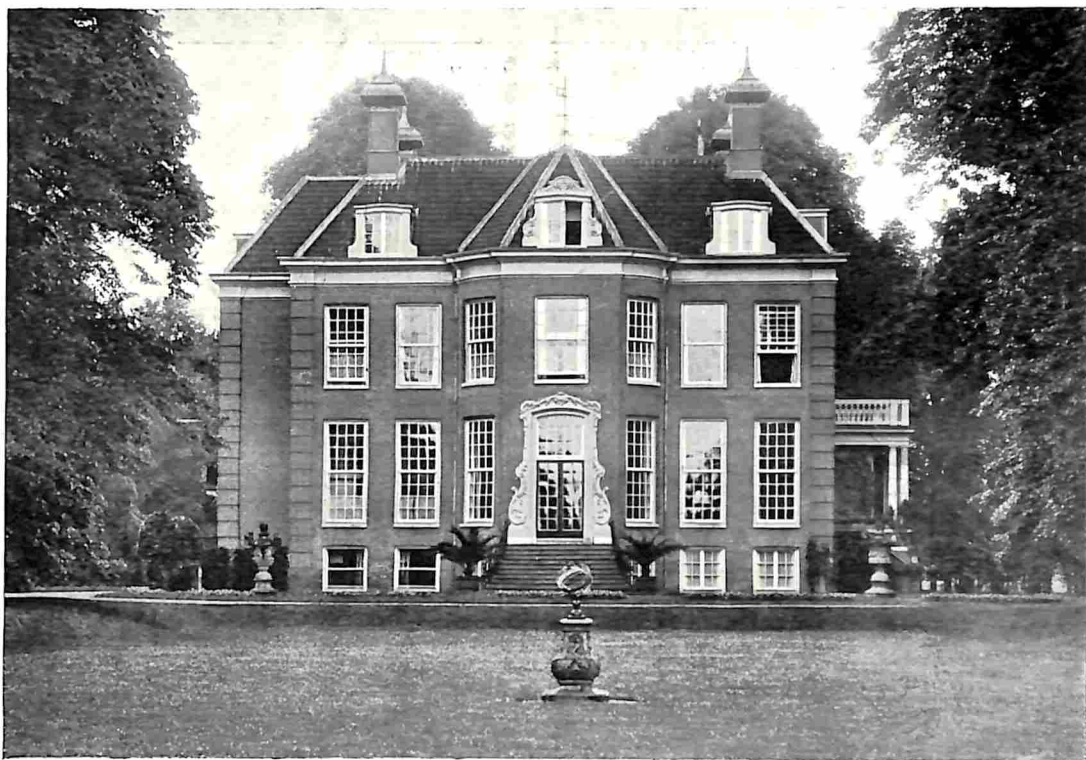

Foto C. J. Steenbergh

LANDHUIS ZANDBERGEN BIJ HUIS TER HEIDE